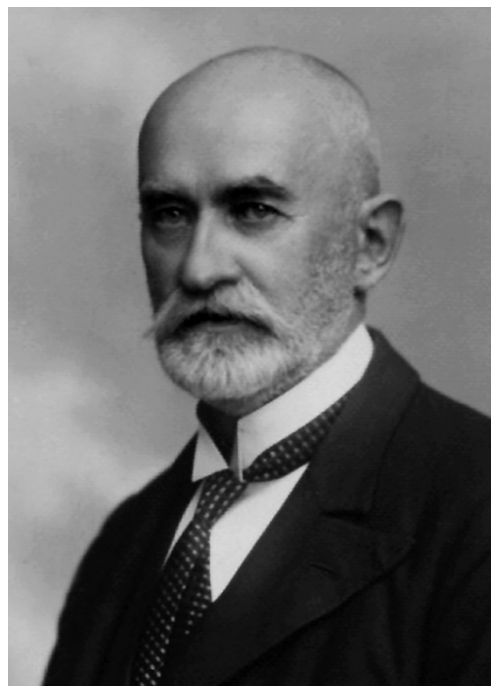

DR. MAGYARY-KOSSA GYULA

1865–1944

Orvosdoktor, a gyógyszer- és a méregtan tanára 1896-tól 1936-ig. Nagyszámú, fontos gyógyszer-tani és méreg-tani vizsgálatán kívül maradandót alkotott a magyar orvostörténet-írás terén is. Négykötetes munkájának adatai nélkül a magyar orvostörténetet megírni nem lehet. Az állatorvos-történelem előadója is volt 1896-tól 1905-ig.

Magyary-Kossa Gyula 1865. január 8-án született Debrecenben. Középiskolai tanulmányainak befejezése után az orvosi pályát választotta. Doktori oklevelének megszerzése után 1889-től gyakornok, majd egyetemi tanársegéd volt Bókay Árpádnál, a budapesti Tudományegyetem Orvosi Karának gyógyszer-tani intézetében. 1893-tól az Országos Művelődési Intézetben dolgozott. 1894-ben – 29 éves korában – a méregtan magántanára lett.

1896-ban vette át a M. kir. Állatorvosi Akadémia akkor önállóuló gyógyszer-tani tanszékének a vezetését. Elsőként a kórbonctantól különvált új tanszékét szervezte meg. 1896-ban az Állatorvosi Akadémia nyilvános rendes tanárává nevezték ki, s ettől fogva 1935. június 1-jéig volt a gyógyszer-tani tanszék igazgatója, majd egy évig helyettesként a vezetője. 1896-tól 1913-ig előadta a növény-tani ismereteket, rendezte és katalogizálta a növény-tani gyűjteményt. 1896-tól 1905-ig előadta az állatorvos-lás történetét is. 1901-től 1909-ig mint a könyvtár

vezetője újra használhatóvá tette, és részben saját adományaival lényegesen megnövelte a könyvállományt. 1936-ban végleg megvált a gyógyszerintézetétől, és haláláig részben Budapesten, részben a Balaton mellett tartózkodott.

A gyógyszerintézet és mérlegtan oktatásában Magyary-Kossa professzor bevezette a gyógyszerintézet korszerű bemutatókkal is kiegészített oktatását és az egzakt kísérleteken alapuló kutatást. Az intézetet műszerekkel szerelte fel. Ennek eredményeként 1900-ban, a párizsi Világkiállításon ezüstéremmel és oklevéllel tüntették ki.

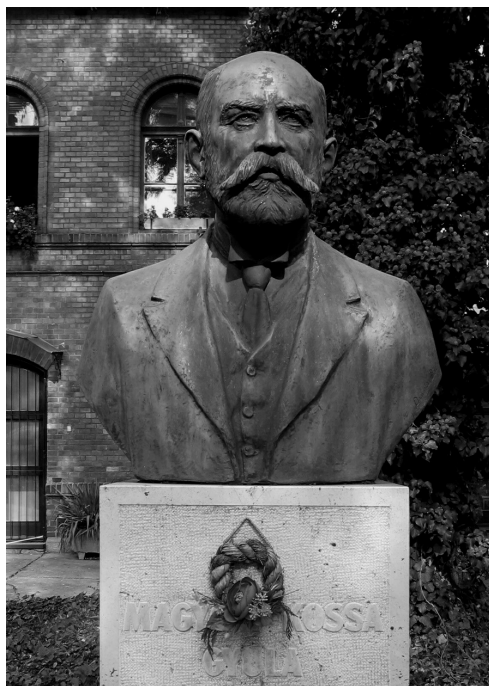
A gyógyszerintézet, de legfőképpen a mérlegtan számos kérdésével foglalkozott behatóan. Dolgozatai közül *A mész kimutatása ezüstimpregnációval* című, valamint a phloridzin-diabetesről, a baromfin mesterségesen előidézett köszvényről, az arzénmérgezésről, a szénsavmérgezés mechanizmusáról, a morfinmérgezésről, a mérgek okozta elmeszesedésről, és a dopping kimutatásáról szóló dolgozata érdemel említést. A szövettani-kórszövettani technikában ma is világszerte használják az ún. Kossa-rakciót a mész (kalcium-foszfát) szövetekben való kimutatására az elmeszesedés megállapításában. Növénytan munkáiban a gyógynövénytermesztést szorgalmazta, és javasolta, hogy a gazdaszövetkezetek értékesítsék a gyógynövényeket. Új gyógyszereket állított elő. Nevéhez fűződik a Karodor sebhintőpor (1921), a Koptin-oldat külsőleg rühösség, kullancsosság és tetvesség ellen (1922), a Vermitán p.o. zselatin kapszula a sertés, a ló orsóférgessége és a kutya egyes bélférgei ellen, a Gastin kapszula p.o. a lovak rozsférgessége ellen.

Könyvei: *Gyógyszerrendelés* (1901); *Magyar állatorvosi könyvészet 1472–1904* (1904); *Magyar orvosi emlékek. Értekezések a magyar orvostörténelem köréből.* I–IV. kötet (1929–1940); *A hazai gyógynövények hatása és orvosi használata* (1925). Ezekon felül 6 könyv társszerzője, 260 tudományos dolgozata jelent meg magyar, német és francia folyóiratokban parazitológiai, növénytan, állatorvostörténeti, orvostörténelmi és nyelvészeti munkáival együtt.

A gyógyszerintézet és a mérlegtan munkaköre nem elégítette ki, a klasszikus hagyományoktól el nem hajló szelleme neki való terepére talált, és valóban elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar orvosi történetírásban. Lelkiismeretes történeti, nagyrészt eredeti levéltári kutatásainak anyagát szellemének gazdagságával, tollának remekléssel oly formába öntötte, mely díszére válik egész történeti irodalmunknak. Munkáját a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat négy vaskos kötetben jelentette meg. Könyvét a Magyar Tudományos Akadémia a díjával jutalmazta.

Tudományos és közéleti tevékenysége széles körű volt. Az 1904/1905-ös tanévben a M. kir. Állatorvosi főiskola rektorhelyettese, 1905-ben a budapesti VIII. Nemzetközi Állatorvos Kongresszus alelnöke, 1907-ben az Országos

MAGYARY-KOSSA GYULA MELLSZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN
(DOMONKOS BÉLA ALKOTÁSA)

Állategészségügyi Tanács tagja és a *II. Magyar Gyógyszerkönyv* szerkesztőbizottsági tagja. 1909-ben az Országos Közegészségügyi Tanács tagja. 1918-ban a Gyógyszerforgalmi Bizottság tagja és udvari tanácsos. 1920-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották. Az 1920/1921-es tanévben ismét rektorhelyettes, 1921-ben a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen az orvostörténelem rendkívüli tanára, 1922-ben a Felső Oktatásügyi Egyesület választmányi tagja. 1930-ban tagja a Növényvédelmi és Növényforgalmi Iroda szaktanácsának. 1932-ben a Magyar Élettani Társaság választotta tagjává. *Magyar orvosi emlékek* című munkájával a Magyar Tudományos Akadémia érmét nyerte el. 1938-ban a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat tiszteleti tagjává választották, 1941-ben a Budapesti Királyi Orvosegyesület aranydiplomával tüntette ki.

Magyary-Kossa professzor klasszikus műveltsége, sokoldalúsága, magasrendű erkölcsi felfogása, fennkölt gondolkodása méltósággal párosult. Férfias komolysága mellett gyakran megnyilvánult szikrázó elméssége, a mosolygó, derűs nyugalom perceiben közvetlen modora, mély filozófiájával telített megjegyzései meleg napsugárként áradtak lényéből. Előadásait adomákkal és az életből merített példák felsorolásával tarkította, hogy az elmondottak hallgatói emlékezetébe jobban bevésődjenek.

Magyary-Kossa professzor az orvos- és állatorvos-történetírás művésze, egyben a közérthető magyar szaknyelv fejlesztője, őrzője is volt. Ebben tanítványai és követői voltak: Daday András, Gyóry Tibor, Kotlán Sándor és mások. Öles termetű, széles vállú, szikár, szúrós tekintetű, magyar bajuszos, szakállas, közvetlen modorú férfi volt.

Keszthelyen érte a halál, 1944. június 21-én; hamvai a Fiumei úti sírkertben nyugszanak.

Születésének 125. évfordulója alkalmából az egyetem szobrot állított, és Magyary-Kossa-emlékérmét alapított 1990 augusztusában. A központi könyvtár külön reprezentatív helyiségében elhelyezett szakmatörténeti könyvgyűjteményét 1983-ban Magyary-Kossa Gyuláról nevezték el. Emléktárgyait az Állatorvostörténeti Múzeum őrzi.

Irodalom

Vámossy Zoltán: Magyary Kossa Gyula 1864–1944. *Orvosi Hetilap*, 1944. 88. 28. 335.

Emlékezés és szoboravatás az Állatorvostudományi Egyetemen Magyary-Kossa professzor születésének 125. évfordulóján. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1990. 45. 8. 491–504.

Simon Ferenc: Dr. Magyary-Kossa Gyula szerepe az állatorvos- és az orvostudomány fejlesztésében. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1990. 45. 8. 491–494.

Magyary-Kossa Gyula: Apám emlékei (Parerga). *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1990. 45. 8. 494–495.

Karasszon Dénes: A magyar állatorvos-történészek példaképe és tanítómestere Magyary-Kossa Gyula. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1990. 45. 8. 496–497.